

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»**

КОРНІЙЧУК ЛЮБОВ ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 94(477).15 : 929

**ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ТА НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ
АРКАДІЯ ЖУКОВСЬКОГО**

07.00.01 – історія України

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата історичних наук

Острог – 2012

Актуальність теми дослідження. Серед численних напрямів сучасних історичних досліджень в Україні важливе місце посідає просопографічна та біографічна проблематика, яка включає й вивчення постатей громадських діячів, митців, учених. Особливо актуальними подібні дослідження стають при умові всебічного аналізу діяльності особистості, що проявилась у різних сферах. Часто поєднання різних напрямів діяльності в силу обставин було притаманне науковцям, які з огляду на різні причини опинилися поза Україною й розвивали українознавчі дослідження та репрезентували українську історичну науку в діаспорі. З цим пов'язана поява низки студій, у яких вивчення громадсько-політичної діяльності та наукового доробку вчених логічно поєднані.

Серед широкого загалу громадсько-політичних діячів та науковців поза Україною увагу привертає постать Аркадія Іларіоновича Жуковського (нар. 1922 р.) – професора Національного інституту східних мов і цивілізації Університету Нова Сорбонна в Парижі та Українського вільного університету (далі – УВУ), почесного доктора Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича, почесного члена Наукового товариства імені Шевченка в Європі (далі – НТШ в Європі), іноземного члена Національної академії наук України, дійсного члена Української вільної академії наук у США (далі – УВАН у США) та кавалера орденів «За заслуги» III і II ступенів. Науковий доробок вченого включає книжкові видання, статті, енциклопедичні гасла, публікації документів і матеріалів. Проблематика наукових досліджень А. Жуковського охоплювала історію Буковини, української церкви, українських наукових інституцій у Франції, життя та діяльність відомих істориків. Крім того, дослідник був активним організатором наукового життя, відіграв вагомий роль у налагодженні українсько-французьких культурних взаємин, його доробок є важливим надбанням у розвитку української історичної думки.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю висвітлення громадсько-політичної діяльності А. Жуковського, відтворення цілісної картини розвитку українського історіописання у Франції та виявлення впливу української діаспори на встановлення і розвиток українсько-французьких відносин, поширення знань про Україну в світі. Дослідження праці вченого в політичних та наукових організаціях діаспори допомагає розкрити основні складові їхньої роботи і, таким чином, відтворити цілісну картину українського громадсько-політичного та наукового життя за кордоном. Потреба вивчення порушеної проблематики зумовлена відсутністю ґрунтовного комплексного дослідження, присвяченого аналізу громадсько-політичної та наукової діяльності А. Жуковського, а також продиктована вимогою здійснення аналізу праці науковця в контексті функціонування української громади у Франції.

Виходячи з актуальності теми, дисертанткою сформульоване *наукове завдання* – на основі аналізу архівних матеріалів і опублікованих джерел та літератури дослідити і розкрити громадсько-політичну діяльність

А. Жуковського та з'ясувати його внесок у розвиток української історичної науки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане в межах науково-дослідної теми кафедри історії імені М.П. Ковальського Національного університету «Острозька академія» «Актуальні проблеми української історії та історіографії модерної доби» (номер державної реєстрації: 0108U010890). Робота також відповідає науково-дослідним програмам Інституту дослідження української діаспори Національного університету «Острозька академія». Тема дисертації затверджена рішенням кафедри історії імені М.П. Ковальського (протокол № 5 від 18 грудня 2008 р.) та вченої ради Національного університету «Острозька академія» (протокол № 5 від 23 грудня 2008 р.).

Метою дисертаційного дослідження є висвітлення основних складових громадсько-політичної та наукової діяльності А. Жуковського. Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких дослідницьких завдань:

- відтворити біографію А. Жуковського та з'ясувати чинники, що вплинули на його формування як громадсько-політичного діяча та науковця;
- розкрити діяльність вченого в наукових товариствах та простежити його роль у популяризації українознавства за кордоном;
- визначити внесок науковця в дослідження історії Буковини;
- проаналізувати науковий доробок вченого з історії церкви;
- охарактеризувати персональні дослідження науковця;
- з'ясувати роль А. Жуковського у вивченні історії українських наукових установ у Франції.

Об'єктом дослідження є наукове та громадсько-політичне життя української діаспори у др. пол. ХХ – на поч. ХХІ ст.

Предметом дослідження є громадсько-політична та наукова діяльність А. Жуковського.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети в процесі дослідження дисертанткою застосовано низку методів. Із метою вивчення діяльності науковця в єдності всіх її складових застосовано системний підхід. Методологічну основу дисертаційного дослідження становлять принципи історизму та об'єктивності. Принцип історизму дозволив розглянути життєвий шлях А. Жуковського в тісному зв'язку з конкретно-історичною ситуацією та з'ясувати умови формування його поглядів. Принцип об'єктивності застосовано з метою всебічного аналізу його діяльності, уникнення суб'єктивного ставлення до історичної постаті, а також для зваженої оцінки внеску А. Жуковського в діяльність мельниківської гілки ОУН та в українську історичну науку. Для розв'язання конкретних дослідницьких завдань було застосовано загальнонаукові (аналіз, синтез, історичний, логічний) та спеціальнонаукові методи (хронологічний, порівняльно-історичний, історико-типологічний). Завдяки аналізу було вивчено вплив зовнішніх чинників на формування та еволюцію поглядів А. Жуковського, проаналізовано його наукові праці та особливості їх джерельної бази. Синтез дозволив узагальнити інформацію, яка була отримана під час вивчення джерел. Історичний метод дав можливість

розглянути предмет дослідження у взаємозв'язку подій. Логічний метод дозволив послідовно відтворити основні етапи життя дослідника та еволюцію його наукових поглядів. Для вивчення подій життєвого й творчого шляху А. Жуковського у взаємозв'язку та часовій послідовності з фіксацією змін, що в них відбувалися, застосовано хронологічний метод. Керуючись порівняльно-історичним методом, здійснено спробу виявити сутність поглядів вченого на діяльність окремих осіб та події, а також порівняти його погляди з позиціями інших науковців. Історико-типологічний метод дав можливість згрупувати основні проблеми, які досліджував А. Жуковський за їх тематикою. У своїй сукупності всі вищезазначені методи сприяли комплексному вивченню теми та досягненню поставлених мети і завдань дослідження.

Хронологічні рамки зумовлюються специфікою персоналісного дослідження й охоплюють друге десятиріччя ХХ – перше десятиріччя ХХІ ст., тобто час, на який припадає життя та активна громадсько-політична і наукова діяльність А. Жуковського.

Територіальні межі дослідження визначені місцями проживання та діяльності А. Жуковського (Україна, Австрія, Франція та ін.).

Наукова новизна одержаних результатів полягає насамперед у тому, що вперше в українській історичній науці, на основі залучення широкого масиву джерел та літератури, здійснено ґрунтовне і комплексне наукове дослідження багатогранної діяльності А. Жуковського як громадсько-політичного діяча та вченого. У дисертації *вперше* проаналізовано його роботу в Українському студентському товаристві національного солідаризму «Зарево» (далі – УСТНС «Зарево»), Українському історичному товаристві (далі – УІТ), Українській бібліотеці імені С. Петлюри в Парижі та Світовій науковій раді при Світовому конгресі українців (далі – Світова наукова рада при СКУ); з'ясовано, що одним із важливих життєвих етапів А. Жуковського була участь у діяльності українських студентських організацій, адже націоналістичне молодіжне середовище вплинуло на формування його світогляду; здійснено та обґрунтовано періодизацію життєвого шляху А. Жуковського; визначено, що він відіграв вагомий роль в організації та становленні українських наукових інституцій у діаспорі, у популяризації історії України в світі, а також сприяв встановленню дружніх українсько-французьких відносин; доведено, що праця вченого в НТШ в Європі була провідним напрямом його діяльності. Вперше проаналізовано науковий доробок А. Жуковського з історії українських наукових установ у Франції та його персональні дослідження. Зокрема, встановлено, що історія НТШ в Європі була висвітлена ним найбільш цілісно і ґрунтовно; публікації вченого з історії Української бібліотеки імені С. Петлюри в Парижі та Українського академічного товариства мали науково-популярний характер; у персональних студіях дослідник акцентував увагу не лише на з'ясуванні внеску українських учених в історичну науку, а й на необхідності ознайомлення світової громадськості з їхнім науковим доробком.

Удосконалено і доповнено: знання про громадсько-політичне життя української громади у Франції; твердження про важливу роль української діаспори в популяризації українознавства за кордоном.

Дістали подальший розвиток: дослідження громадсько-політичного та наукового життя української діаспори; вивчення основних складових громадської діяльності А. Жуковського у НТШ в Європі та його значення в організації науки поза Україною; теза про значущість наукового доробку вченого з історії Буковини та православної церкви в сучасній історичній науці.

Практичне значення роботи полягає в тому, що основні теоретичні положення, систематизований фактичний матеріал, висновки та додатки дисертаційного дослідження можуть бути залучені при створенні узагальнюючих праць з історії України, історії української історичної науки в діаспорі, при укладанні біографічних та бібліографічних довідників, а також можуть бути використані в навчальному процесі вищої школи при викладанні дисциплін «Історія України», «Історичне краєзнавство», «Історіографія історії України», «Історія української історичної науки в діаспорі» та для укладання навчальних посібників.

Апробація результатів дослідження здійснена під час їхнього обговорення на науково-теоретичних семінарах кафедри історії імені М.П. Ковальського Національного університету «Острозька академія». Основні положення дисертації знайшли відображення у доповідях і повідомленнях на конференціях: Міжнародна наукова конференція «Поведінкові типи в українському соціокультурному середовищі: історичний досвід та аналіз тенденцій» (Київ, 25 жовтня 2007 р.); Дні науки Національного університету «Острозька академія» (Острог, 18-19 березня 2008 р., 19-20 березня 2009 р., 23-24 березня 2010 р., 22-23 березня 2011 р.); Дні науки Колегіуму українських та польських університетів (Люблін, 5-6 грудня 2008 р.); I Всеукраїнська науково-практична конференція молодих науковців, аспірантів, здобувачів у Рівненському державному гуманітарному університеті «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» (Рівне, 10-11 грудня 2008 р.); Міжнародна конференція молодих вчених «Каразінські читання» (Харків, 24 квітня 2009 р., 23 квітня 2010 р., 22 квітня 2011 р.); Наукова конференція «Українське історичне товариство: ювілейні сторінки. Досвід та перспективи» (Львів, 29 вересня 2009 р.); I Міжнародна науково-практична конференція молодих науковців, аспірантів, магістрантів у Рівненському державному гуманітарному університеті «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» (Рівне, 9-10 грудня 2009 р.); XXVII Міжнародна краєзнавча конференція молодих вчених (до 205-ліття Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (Харків, 12 грудня 2009 р.); Міжнародна наукова конференція «Одеські читання: актуальні проблеми історії, археології та етнології» (Одеса, 28-29 січня 2010 р., 15-16 квітня 2011 р.); III міжнародна науково-практична конференція «Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті: сучасний вимір, проекція в майбутнє» (Львів, 22-25 червня 2010 р.); IV Міжнародна наукова конференція «Українська діаспора: проблеми дослідження» (Острог, 22-23 вересня 2010 р.); Міжнародна наукова конференція «Українська спільнота: культурно-світоглядні перетворення в історичному досвіді та сьогоденні» (Київ, 28 жовтня 2010 р.); Міжнародна

наукова конференція «Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаніка: історія і сучасність» (Львів, 29-30 жовтня 2010 р.).

Публікації. За матеріалами дисертації опубліковано 15 наукових статей, із них 12 – у наукових фахових виданнях.

Структура дисертації побудована за проблемно-хронологічним принципом та складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації – 252 с., із них 180 с. основного тексту, список використаних джерел становить 59 с. (602 позиції), додатки – 13 с.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано наукове завдання, показано зв'язок роботи з науковими програмами, визначено мету і завдання, об'єкт та предмет, хронологічні та територіальні межі, методи дисертаційного дослідження, сформульовано наукову новизну роботи і практичне значення отриманих результатів, вказано на рівень апробації положень і висновків дисертації, окреслено її структуру.

Перший розділ «Теоретико-методологічні засади дослідження, історіографія та джерельна база» присвячений розгляду теоретико-методологічних основ біографічних досліджень, стану наукової розробки проблеми і характеристиці джерельної бази дисертаційного дослідження.

У першому підрозділі **«Теоретико-методологічні основи»** висвітлено основні підходи до створення наукової біографії і визначення внеску дослідника в розвиток науки. Вивчення наукового доробку вченого неможливе без окреслення чинників, що впливали на його становлення. Написання наукової біографії вимагає поєднання різноманітних наукових підходів до вивчення життя, діяльності та наукового доробку дослідника. У цьому процесі перед науковцями постає низка теоретичних та методологічних проблем, вирішенню яких присвячені публікації багатьох учених, зокрема, В. Маслійчука, В. Онопрієнка, Т. Попової, Л. Репіної, І. Старовойтенко, В. Чишка та ін. У підрозділі окреслено ключові проблеми, порушені науковцями, зокрема, питання критеріїв, які мають лежати в основі конструювання наукової біографії, функцій біографічного нарису, типології історико-біографічних досліджень і їх джерельної бази, періодизації життя та діяльності вченого тощо.

У другому підрозділі **«Стан наукової розробки та джерельна база дослідження»** охарактеризовано ступінь наукового вивчення проблеми й проаналізовано джерела до громадсько-політичної та наукової діяльності А. Жуковського. Аналізу його життєвого шляху і наукового доробку присвячено низку публікацій, які можна поділити на спеціальні дослідження, що висвітлюють окремі напрямки діяльності та наукових досліджень вченого, статті з нагоди ювілеїв, рецензійні огляди на його праці, енциклопедичні гасла, а також праці з історії та історіографії, у яких аналізується науковий доробок А. Жуковського.

Перша група представлена, насамперед, публікацією Ю. Макара та О. Добржанського, у якій автори проаналізували внесок ученого у вивчення історії Буковини. Короткий огляд «Історії Буковини» А. Жуковського подано О. Масаном у післямові до книги. Діяльність вченого на чолі НТШ в Європі висвітлив О. Кучерук, зокрема, автор виокремив енциклопедичний напрямок праці дослідника, участь у конференціях, а також перерахував його основні наукові студії. Аналізу дослідження А. Жуковським постаті П. Могили присвятив окрему публікацію О. Мостіпака, однак оминув увагою значну частину досліджень ученого з історії церкви. До другої групи відносимо ювілейні публікації Б. Червака, С. Ярмуся, Д. Яремчука, Р. Мартинюка, а також статті у «Віснику НТШ», «Українському слові», «Свободі» та «Новій буковинській газеті», у яких коротко представлено біографію науковця, констатовано його вагомий внесок у розвиток українознавства у Франції та в налагодження українсько-французьких культурних взаємин. Більш детальний аналіз життєвого й творчого шляху дослідника знаходимо в публікаціях з нагоди ювілеїв ученого О. Федорука, В. Наулка, Л. Винара та А. Атаманенко. У рецензіях І. Коровицького, М. Антоновича та І. Теслі на праці А. Жуковського відзначено їхню важливу роль в історичній науці. Короткі біографічні відомості про вченого містяться в довідковій літературі, що свідчить про визнання його громадсько-політичної та наукової діяльності в науковому світі. Важливу частину літератури становлять також праці з історії та історіографії. Більшість дослідників історії Буковини, української церкви, наукового життя українців у діаспорі відзначали вагомий внесок А. Жуковського у вивчення зазначених проблем.

Однак згадані публікації розглядають лише окремі аспекти громадсько-політичної діяльності та наукового доробку А. Жуковського, не дають повної інформації про життєвий і творчий шлях вченого. Поза увагою дослідників залишилася низка важливих публікацій науковця, а також джерел до його наукової біографії. Детального висвітлення потребує діяльність А. Жуковського в УСТНС «Зарево», Українській бібліотеці імені С. Петлюри в Парижі, УІТ, вимагає поглибленого вивчення його внесок у функціонування НТШ в Європі. Необхідно здійснити аналіз персональних студій вченого, публікацій з історії українських наукових установ у діаспорі, а також з історії української церкви та Буковини. Недостатнє висвітлення в історіографії зазначених питань і обумовлює потребу комплексного вивчення життя та діяльності дослідника.

Джерела, які всебічно висвітлюють багатогранну діяльність А. Жуковського – це комплекс неопублікованих та опублікованих матеріалів, значна частина яких зберігається в архіві УІТ в Острозі, архіві Бібліотеки імені О. Ольжича в Києві та Державному архіві Чернівецької області. Частина джерел на сьогодні є опублікованими. Зокрема, у збірниках документів з історії УІТ, НТШ в Європі та Світової наукової ради при СКУ, крім того, опубліковані практично всі праці дослідника.

Джерелами для вивчення громадсько-політичної та наукової діяльності А. Жуковського є: І. Писемні джерела: 1) документальні джерела: а) матеріали діловодства навчальних закладів та наукових товариств (Державного ліцею

імені А. Пумнула, УВУ, УІТ, УВАН, НТШ в Європі, УСТНС «Зарево» та ін.); б) офіційно-діловодні документи (атестати про закінчення ним навчальних закладів, атестати про присудження йому наукових ступенів і вчених звань, різноманітна обліково-діловодна документація); 2) нарративні джерела: наукові праці (опубліковані й неопубліковані) та редакторський доробок історика; джерела особового походження: а) автобіографічні праці вченого та спогади про нього його колег; б) епістолярій (ділова кореспонденція, приватне листування); в) інтерв'ю.

II. Звукові та зображальні джерела: фото-, фоно- та відеодокументи (фотоматеріали, аудіозаписи про участь вченого у роботі міжнародних конференцій, конгресів, круглих столів тощо).

III. Виходячи з того, що в західній історіографії бібліографічні покажчики відносять до виду «secondary sources» (другорядні джерела), а також враховуючи специфіку персоналісного дослідження, окремо виділяємо важливе джерело, яке ілюструє внесок дослідника в історичну науку і допомагає проаналізувати його науковий доробок у всій багатоаспектності – бібліографію праць А. Жуковського, укладену О. Кучеруком і видану з нагоди 75-річчя вченого.

Серед документальних джерел, які в переважній більшості є неопублікованими, велику цінність мають матеріали діловодства УСТНС «Зарево», УІТ, НТШ в Європі, УВУ та інших установ, із якими пов'язана багатолітня діяльність А. Жуковського. Зокрема, в архівах Бібліотеки імені О. Ольжича, УІТ та Державному архіві Чернівецької області зберігаються документи, у яких міститься детальна інформація про роки навчання та діяльність А. Жуковського в українських товариствах за кордоном, що частково дозволяє перевірити факти, наведені в епістоляріях та спогадах.

Важливим джерелом для вивчення діяльності вченого є його наукові праці. Аналіз доробку дослідника дозволяє відтворити особливості його наукових поглядів, а також простежити процес формування вченого як історика, організатора наукового життя, окреслити еволюцію його наукових концепцій. А. Жуковський є автором праць з історії Буковини, української церкви, українських наукових установ у діаспорі, а також персоналісних та публіцистичних студій, які опубліковані в зарубіжних і українських виданнях.

Цінним комплексом джерел для вивчення життя та діяльності А. Жуковського є джерела особового походження. Особливе значення мають неопубліковані спогади дослідника. Зрозуміло, що мемуарам притаманний суб'єктивний характер, однак вони є важливими не лише для написання наукової біографії вченого, висвітлення процесу становлення і розвитку українських організацій у діаспорі, а й також для розуміння процесу розвитку української історичної науки та громадсько-політичного життя українців за кордоном. У спогадах від 6 грудня 1997 р. А. Жуковський окреслив основні напрямки своїх наукових зацікавлень та провідні наукові ідеї. Детальну інформацію про роки навчання в Державному ліцеї імені А. Пумнула в Чернівцях знаходимо в мемуарах, написаних до 190-ї річниці від його заснування. На формування А. Жуковського особливо вплинули роки співпраці

в УСТНС «Зарево»; оскільки інформації про це Товариство у літературі практично немає, то спогади дослідника про цей етап його життя є особливо цінним джерелом. Мемуари, поряд з іншими неопублікованими матеріалами, що зберігаються в архіві Бібліотеки імені О. Ольжича, допомагають розкрити процес формування світоглядних орієнтирів вченого та визначити місце студентських організацій у політичному житті українців за кордоном. Важливими є спогади про А. Жуковського його колег. Зокрема, опубліковані спомини відомих українських учених О. Домбровського та В. Кубійовича, у яких дослідники згадують про співпрацю з науковцем. У мемуарах Б. Винара, які в основному стосуються організації та діяльності УСТНС «Зарево», знаходимо інформацію про становлення світоглядних позицій А. Жуковського.

Найчисленнішими матеріалами, що доповнюють біографічні відомості про А. Жуковського, є епістолярні джерела. Дослідник активно займався громадською діяльністю, що вимагало підтримки широкого кола контактів, адже значна частина справ вирішувалася листовно. Зважаючи на це, листування науковців є цінним для розуміння особливостей процесу розвитку громадсько-політичного життя та української історичної науки в діаспорі. Так, в архіві УІТ зберігається значна частина неопублікованого листування вченого з провідними українськими діячами, зокрема, Б. Винаром, Л. Винаром, М. Антоновичем. Хронологічно епістолярій А. Жуковського охоплює період від поч. 50-х рр. ХХ ст. до першого десятиліття ХХІ ст. Листування дає змогу якнайповніше відтворити хронологію проведення конференцій, з'їздів, семінарів товариств, визначити роль вченого у їх організації.

Достатньо інформативними є опубліковані інтерв'ю з А. Жуковським. Так, в інтерв'ю для «Газети Чернівецької міської ради» дослідник вказав причини виїзду за кордон, пригадував роки навчання в УВУ, а також початок праці в НТШ в Європі. Про діяльність НТШ в Європі та провідні напрямки його наукових досліджень, здобутки і проблеми у функціонуванні, складнощі у налагодженні співпраці з іншими науковими інституціями вчений розповів у інтерв'ю для газети «Молода Галичина». Ці матеріали розкривають не лише окремі аспекти діяльності дослідника, а і його бачення тогочасних суспільно-політичних подій та перспектив організації українського наукового життя в діаспорі.

Важливе значення в дослідженні відіграють опубліковані матеріали з історії українських наукових установ за кордоном. Зокрема, збірники «Матеріали до історії Українського Історичного Товариства», «Матеріали до історії Світової Наукової Ради при Світовому Конгресі Українців» та «Наукова та видавнича діяльність Наукового товариства імені Шевченка в Європі». Опубліковані джерела до історії наукових установ достатньо інформативні та дають відповідь на широке коло питань, пов'язаних з їх діяльністю. Наукове опрацювання цих матеріалів сприяє не лише формуванню цілісної картини громадсько-політичного та наукового життя в діаспорі др. пол. ХХ – поч. ХХІ ст., а й дозволяє скласти уявлення про діяльність окремих українських та зарубіжних учених, у тому числі й А. Жуковського.

Серед архівних матеріалів є також значна кількість фото, які ілюструють участь А. Жуковського в наукових конференціях, організованих безпосередньо УІТ та НТШ в Європі у співпраці з іншими науковими інституціями. Частина фотодокументів демонструє наукові контакти дослідника з видатними вченими діаспори, що дозволяє деталізувати біографію науковця. В архіві УІТ зберігається також значна частина фоно- та відеодокументів. Вони представлені записами різноманітних наукових імпрез, що відбувалися як за кордоном, так і в Україні.

Загалом, джерельна база є достатньо репрезентативною для досягнення мети і розв'язання завдань дисертаційного дослідження. Опрацювання широкого комплексу джерел дало змогу висвітлити багатогранну громадсько-політичну діяльність А. Жуковського і проаналізувати його внесок у популяризацію та дослідження історії України.

У другому розділі **«Життєвий шлях і громадсько-політична діяльність А. Жуковського»** розкрито процес формування А. Жуковського як громадсько-політичного діяча та науковця, висвітлено його діяльність в українських наукових установах за кордоном.

У першому підрозділі **«Формування А. Жуковського як громадсько-політичного діяча та науковця»** окреслено біографію вченого, охарактеризовано головні етапи його життя та діяльності. У житті дослідника, беручи за основу якісні зміни, можна виокремити такі періоди: 1922 – поч. 1940 рр. – дитячі та юнацькі роки, проведені в Україні, 40 – 50-ті рр. ХХ ст. – переїзд за кордон та активна участь у діяльності націоналістичних студентських організацій, 60 – 80-ті рр. ХХ ст. – здобуття історичної освіти, активна наукова діяльність, 90-ті рр. ХХ – поч. ХХІ ст. – співпраця з українськими науковими інституціями. Зауважимо, що запропонована періодизація є умовною, але відображає основні зміни в житті та діяльності вченого.

У дослідженні вказано, що становлення А. Жуковського відбувалося в складних воєнних та повоєнних умовах. Виїхавши з України, він продовжив навчання в закордонних навчальних закладах, зокрема, з 1941 р. вивчав інженерну й будівельну справу у Високій технічній школі у Вроцлаві та у Високій технічній школі в Граці, з 1964 р. студіював історію в УВУ. Під час навчання А. Жуковський брав активну участь у політичному житті. У 1942 р. він став провідником проводу ОУН у Вроцлаві, а в 1945 р. очолив провід у Граці. Впродовж 1947 – 1949 рр. був головою Союзу українських студентських товариств у Австрії, з 1948 р. – членом управи Центрального союзу українського студентства, з 1950 р. – членом УСТНС «Зарево». В УСТНС «Зарево» А. Жуковський проявив себе як вмілий організатор діяльності Товариства, члени якого були розселені по всій Європі. Саме тоді він познайомився з багатьма українськими науковцями, із якими пізніше підтримував тісні наукові контакти. Значний вплив на формування суспільно-політичних та історичних поглядів вченого здійснили його гімназійні вчителі та викладачі УВУ, де у 1969 р. під керівництвом Н. Полонської-Василенко він захистив докторську дисертацію.

У другому підрозділі *«Діяльність дослідника в наукових установах»* висвітлено громадську діяльність А. Жуковського як організатора українського наукового життя за кордоном.

У першому пункті другого підрозділу *«Роль А. Жуковського в організації діяльності НТШ в Європі»* окреслено діяльність науковця в названому Товаристві. Встановлено, що одним із найбільш плідних напрямків праці вченого була робота в редколегії україномовної та англomовної «Енциклопедії українознавства», яка популяризувала українську історію серед світової громадськості. Науковець також був одним з ініціаторів видання «Енциклопедії сучасної України», організатором низки наукових конференцій, на яких виступав із доповідями, що стосувалися різноманітних проблем української історії та історіографії. Одним із важливих напрямків діяльності А. Жуковського було сприяння налагодженню українсько-французьких культурних взаємин. Як голова НТШ в Європі, вчений був організатором співпраці НТШ з Католицьким інститутом у Парижі, Католицьким університетом у Ліоні, Національним інститутом східних мов і цивілізацій Університету Нова Сорбонна, Французькою асоціацією для розвитку українських студій, Інститутом слов'янських студій та іншими установами. Важливою була схвальна позиція А. Жуковського в питанні відновлення діяльності НТШ у Львові та ініціатива зосередження керівництва Головної ради НТШ у Львові. Внесок вченого в організацію діяльності НТШ в Європі був відзначений обранням його в 1998 р. почесним членом Товариства, за весь час існування якого почесними членами були лише І. Бучко, Й. Сліпий, М. Скрипник, О. Оглоблин, В. Кубійович та В. Янів.

У другому пункті другого підрозділу *«Праця науковця в Українській бібліотеці імені С. Петлюри в Парижі, УІТ та Світовій науковій раді при СКУ»* висвітлено основні аспекти діяльності А. Жуковського в цих установах.

Впродовж 1983 – 1995 рр. вчений був головою Ради бібліотеки і займався організацією зборів та модернізацією її діяльності, адже за його задумом вона мала стати центром українського культурного життя в Парижі. Зокрема, науковець ініціював заходи, що сприяли популяризації історії України, долучився до організації курсів, на яких викладали українознавчі дисципліни, входив до організаційних комітетів низки конференцій, проведених Бібліотекою тощо. Діяльність А. Жуковського в УІТ в основному концентрувалася на співпраці в «Українському історичному». Він був автором статей, членом редколегії, а також офіційним представником редакції журналу у Франції. У 1986 р. вчений увійшов до управи УІТ, брав активну участь у конференціях, організованих Товариством, зокрема, присвячених вшануванню пам'яті видатного українського історика М. Грушевського. Участь в організації наукових конференцій та з'їздів була провідним напрямком діяльності А. Жуковського у Світовій науковій раді при СКУ. Науковець входив до президії, був заступником голови Світової наукової ради, брав участь у її засіданнях.

У третьому розділі *«Історичні дослідження в науковому доробку вченого»* здійснено аналіз наукових праць А. Жуковського, присвячених

різним періодам української історії, подано їх характеристику, визначено ключові проблеми досліджень. У своїх працях вчений дотримувався історичної схеми М. Грушевського, однак у деяких питаннях не погоджувався з його висновками. Наукові праці А. Жуковського відзначаються національно-державницьким трактуванням української історії.

У першому підрозділі *«Історія Буковини в працях науковця»* з'ясовано ключові питання з історії регіону, які досліджував вчений. Однією з головних проблем в історії Буковини для А. Жуковського було питання автохтонності українського населення на цій території. Вчений доводив, що предки українців із найдавніших часів проживали на Буковині і є її корінними мешканцями. Описуючи молдавсько-турецький період історії регіону, А. Жуковський висвітлив відмінності в оцінці ролі українського населення в історії Буковини цього періоду серед румунських та українських істориків. Окреслюючи події др. пол. XIX – поч. XX ст., А. Жуковський ключового значення надавав українському національному відродженню і представив власну концепцію його розвитку. Важливим є акцент вченого на тому, що українське національне відродження на Буковині знаходилося в тісному зв'язку із загальним українським відродженням на всіх українських землях. Як фахівець з історії Буковини, дослідник став автором низки енциклопедичних гасел з історії регіону, які ґрунтувались на матеріалах, зібраних науковцем під час написання праці *«Буковина. Її минуле і сучасне»*. А. Жуковському вдалося синтезувати та проаналізувати результати досліджень з історії регіону не лише українських, але й австрійських, румунських, польських та радянських учених.

У другому підрозділі *«Дослідження з історії церкви»* здійснено аналіз доробку А. Жуковського, присвяченого окремим аспектам українського церковно-релігійного життя. Дослідження вченого з історії церкви становлять одну з основних складових його наукової творчості. У сучасній українській історіографії науковець відомий, передусім, як дослідник життя та діяльності митрополита П. Могили. Він – автор ґрунтовної монографії *«Петро Могила й питання єдності церков»*, низки статей про походження та молоді роки майбутнього митрополита, його роль у заснуванні Києво-Могилянської академії та в піднесенні православної церкви, про значення його реформ, а також співавтор праці *«Феномен Петра Могили (Біографія. Діяльність. Позиція)»*. А. Жуковський – упорядник перевидань *«Требника»* та *«Катехизиса»* П. Могили, а також матеріалів колоквиуму, присвяченого 400-річчю від дня його народження, що відбувся 5 листопада 1996 р. в Парижі. Серед видатних церковних діячів увагу науковця привертала не лише постать П. Могили, але й А. Шептицького та М. Скрипника. Підкреслюємо, що дослідник наголошував на вагомій ролі П. Могили, А. Шептицького та М. Скрипника в утвердженні ідеї екуменізму.

Значну увагу вчений приділяв також висвітленню історії УАПЦ в еміграції та аналізу її впливу на відродження УАПЦ в Україні. У науковому доробку А. Жуковського є студії, присвячені релігійній політиці СРСР та, відповідно, релігійному життю в УРСР у 40 – 60-х рр. XX ст. Науковець прагнув дати виважену оцінку досліджуваним процесам, однак, зважаючи на

недоступність низки джерел, він розглянув державно-церковні взаємини, фактично зводячи їх до вивчення радянської релігійної політики або ж дій підпільних церковних громад.

Таким чином, у працях з історії України А. Жуковський порушив актуальні, малодосліджені питання та, на основі репрезентативної джерельної бази, детально їх дослідив. Публікації науковця з історії Буковини та української церкви не втрачають своєї актуальності і займають вагоме місце в українській історичній науці.

У четвертому розділі «Доробок А. Жуковського з історіографії» проаналізовано праці про наукові установи та персональні дослідження вченого.

У першому підрозділі «Персональні дослідження» здійснено аналіз біографічних робіт А. Жуковського, які переважно присвячені українським науковцям, що жили і працювали поза Україною. Зокрема, персоналістика А. Жуковського включає наукові статті й енциклопедичні гасла, присвячені Б. Винару, Л. Винару, В. Кубійовичу, О. Оглоблину та ін. У своїх дослідженнях науковець намагався висвітлити життєвий шлях, науковий доробок, історичні погляди вчених, умови їх дослідницької праці, внесок в історіографію та методику історичних досліджень, встановити їх роль у формуванні науково-дослідних інституцій. Оскільки окремі праці дослідника написані у формі спогадів (адже з більшістю вчених, про яких писав, він був знайомий особисто), вони певною мірою мають суб'єктивний характер. А. Жуковський використовував широке коло джерел, серед яких особливе значення мають джерела особового походження – листи, спогади, автобіографії та ін., а також офіційні документи наукових товариств, хроніки, які відображають поточну діяльність їх членів і сприяють встановленню ролі вчених в організації діяльності наукових інституцій.

Значну увагу А. Жуковський присвятив малодослідженим аспектам діяльності М. Грушевського. Дослідник прагнув поширити знання про вченого у Франції і з цією метою видав франкомовну науково-популярну монографію про його життя та діяльність. А. Жуковський не погоджувався з М. Грушевським у питанні оцінки істориком постаті І. Мазепи, неоднозначно оцінював діяльність науковця в еміграції у 1919 – 1924 рр. та його повернення в Україну. Однак, попри це, дослідник вважав, що М. Грушевський відіграв провідну роль у науковому та політичному житті України і його науковий доробок з історії України необхідно популяризувати за кордоном для поширення достовірних знань з історії України.

У другому підрозділі «Висвітлення діяльності українських наукових установ у Франції» охарактеризовано дослідження вченого з історії НТШ в Європі, Української бібліотеки імені С. Петлюри в Парижі та Українського академічного товариства. Вчений подав історію виникнення, формування структурних підрозділів наукових установ, проаналізував їхню діяльність, а також охарактеризував співпрацю між ними. Членство в цих товариствах давало змогу науковцю дослідити архівні матеріали, що стосувалися їх заснування та функціонування, а це сприяло різнобічному висвітленню їхньої

історії. Недостатня вивченість діяльності окремих товариств визначила актуальність досліджуваних вченим питань.

Важливе місце серед досліджень науковця займають праці з історії НТШ в Європі. Увага до діяльності цього Товариства, насамперед, пояснюється тим, що вчений був безпосередньо причетним до реалізації багатьох проектів Установи. Дослідник виділив п'ятнадцять етапів діяльності НТШ в Європі відповідно до перерв між зборами Товариства і намагався простежити причини зміни пріоритетів та основні напрямки в його діяльності, а також активність організації наукових заходів на тому чи іншому етапі його функціонування.

Науковцю належать і перші спроби аналізу історії заснування Української бібліотеки імені С. Петлюри, а також основних аспектів її діяльності. Оскільки статті А. Жуковського були одними з перших спроб викладу загальної історії Бібліотеки, то в них автор намагався виокремити найважливіші події, основні проблеми, що виникали в ході діяльності та завдання, які перед собою ставили співробітники, відповідно менша увага зверталася на конкретні напрямки її роботи. Вчений акцентував увагу на важливому значенні Бібліотеки як культурного та наукового осередку українців у Європі.

У науковому доробку А. Жуковського є також студія з історії Українського академічного товариства в Парижі, що цінна з точки зору вивчення історії становлення наукового та громадського життя українців у Франції. Дослідник вважав, що основною особливістю діяльності Товариства був постійний пошук нових шляхів розвитку і в кінцевому результаті основним у діяльності стало виголошення та обговорення наукових доповідей.

У цілому, історіографічні дослідження науковця становлять важливу частину української зарубіжної історіографії, присвячені актуальним проблемам, а окремі з них залишаються єдиними студіями, що висвітлюють діяльність українських організацій за межами України.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і вирішення наукового завдання, що полягає в комплексному вивченні громадсько-політичної діяльності А. Жуковського та визначенні його внеску у вивчення окремих проблем історії України й історії української історичної науки.

У результаті проведеного дослідження наукової проблеми зроблено такі висновки:

1. З'ясовано, що становлення світоглядних позицій А. Жуковського відбувалося під впливом його родинного оточення, а також під час навчання в Державному ліцеї імені А. Пумнула, Вищих технічних школах та УВУ. На формування ідейних переконань ученого мало вплив націоналістичне молодіжне середовище, адже в роки навчання він брав активну участь у діяльності українських студентських організацій. Зокрема, А. Жуковський був головою Союзу українських студентських товариств в Австрії, членом управи Центрального союзу українського студентства, а також став одним із засновників і активних діячів УСТНС «Зарево». Завдяки діяльності в «Зареві»

він здобув цінний організаторський досвід, познайомився з науковцями, з якими потім продовжував активну співпрацю. Статті, опубліковані в журналі «Розбудова держави», розкрили його як публіциста. Після переїзду до Франції А. Жуковський активно співпрацював з Українським академічним товариством, що сприяло його входженню в українські наукові та громадські кола Франції. Безпосередній вплив на формування історичних поглядів вченого здійснила Н. Полонська-Василенко, під керівництвом якої він написав і захистив дисертаційне дослідження. Діяльність у названих громадсько-політичних організаціях українського студентства була одним із визначальних чинників становлення особистості А. Жуковського і передумовою до його подальшої активної громадської та наукової діяльності.

2. Доведено, що важливою складовою громадської діяльності вченого була праця в НТШ в Європі. Основними напрямками роботи науковця було налагодження співробітництва з іншими науковими установами за кордоном, сприяння українсько-французьким культурним взаєминам, адміністративна і редакторська діяльність, а також організація виставок, конференцій, конгресів тощо, першочерговою метою яких була популяризація української історії та культури. Редакторська робота була перш за все безпосередньо пов'язана з виданням україномовної та англійської «Енциклопедії українознавства» та «Вістей НТШ в Європі». Окрім роботи в НТШ в Європі, одним із напрямків діяльності А. Жуковського була праця в Українській бібліотеці імені С. Петлюри в Парижі, УІТ та Світовій науковій раді при СКУ. Діяльність вченого в Раді бібліотеки імені С. Петлюри в Парижі та в Контрольній комісії Бібліотеки з іншими науковими товариствами. Вчений долучився до організації заходів щодо сприяння дослідження історії України, влаштування курсів і лекцій з українознавчих дисциплін, видання творів з українознавства, періодичних видань тощо. Діяльність А. Жуковського в УІТ пов'язана з працею в «Українському історичному» як автора статей та члена редколегії. Серед основних напрямків роботи вченого в УІТ можна виділити діяльність як представника «Українського історика» в Європі та члена управи УІТ, організацію та участь у конференціях, залучення до Товариства нових членів. Як член Світової наукової ради при СКУ, дослідник брав участь у заходах, які організувала названа інституція, найбільш плідною була його допомога в організації заходів із нагоди тисячоліття хрещення України-Русі, під час проведення яких здійснювалася популяризація української історії, культури, традицій і звичаїв у багатьох країнах світу, що сприяло консолідації української спільноти поза межами України.

3. Встановлено, що важливе місце в науковому доробку А. Жуковського займають дослідження з історії Буковини та історії української церкви. Зокрема, у студіях з історії Буковини науковець намагався висвітлити історію регіону як одвічного українського краю, а також довести, що погляди окремих авторів на його минуле були досить заангажованими. Особливо актуальним і цікавим для вченого був період українського національного відродження на Буковині та його вплив на подальшу історію регіону. Одним із

найгрунтовніших видань з історії Буковини, незважаючи на окремі недоліки, є книга «Буковина. Її минуле і сучасне», до авторського колективу якої входив А. Жуковський. На основі опрацювання широкого кола джерел та літератури вченому вдалося здійснити ґрунтовний виклад історії регіону, книга залишається одним із найбільш фактологічно насичених буковинознавчих видань.

4. Переважну більшість студій з історії церкви вчений присвятив висвітленню біографії П. Могили. Обґрунтування науковцем церковної єдності у творчості та діяльності митрополита було новим підходом у могилознавстві. Ідею екуменізму А. Жуковський підкреслив і в діяльності А. Шептицького та М. Скрипника. Дослідник констатував їх важливий внесок не лише в церковне, а й у громадсько-політичне та культурне життя українського народу. Висвітлюючи історію УАПЦ, науковець подав її періодизацію, простежив взаємозв'язок змін у церковному житті із зміною головних ієрархів церкви. Важливі також студії вченого з історії церковного життя в Україні радянського періоду, адже в українській зарубіжній історіографії через обмеженість джерельної бази такі дослідження майже не здійснювалися.

5. З'ясовано, що історіографічні праці А. Жуковського представлені персоналійними публікаціями, які належать до різних видів історико-біографічного дослідження і є цінними студіями, що висвітлюють життя та творчість багатьох науковців. Інша частина історіографічної спадщини вченого – це студії з історії українських наукових установ у Франції. При написанні біографій автор використовував різноманітні джерела та літературу, що дозволило різнобічно охарактеризувати діяльність і творчість вчених, окремі біографічні дослідження є спогадами автора про колег. Зокрема, у доробку дослідника публікації, присвячені Б. Винару, Л. Винару, М. Грушевському, О. Оглоблину, В. Кубійовичу, В. Яневу, А. Фіголю, М. Шерер та Ю. Шевельову. Серед праць історика також є студії, що належать до словникової форми біографії, які було опубліковано в словниковій частині україномовної та англійомовної «Енциклопедії українознавства».

6. Важливим напрямком наукової творчості А. Жуковського була історія українських установ у Франції. Зокрема, він досліджував діяльність НТШ в Європі, Української бібліотеки імені С. Петлюри в Парижі та Українського академічного товариства. Найбільш ґрунтовно вчений висвітлював історію НТШ в Європі, оскільки згадане Товариство було його основним місцем роботи і він мав безпосередній доступ до джерел, а також був організатором значної кількості його проєктів. Здійснюючи виклад історії наукових установ, А. Жуковський подавав періодизацію, структуру, основні напрямки діяльності та труднощі в реалізації пріоритетних завдань. Дослідник особливо акцентував увагу на видавничій ініціативі та на організації співпраці з іншими інституціями, а також підкреслював внесок того чи іншого товариства в налагодження українсько-французьких наукових і культурних відносин. Слід зауважити, що окремі праці науковця мають характер спогадів і це вимагає критичного підходу до їхньої інтерпретації.

У цілому, дослідження громадсько-політичної та наукової діяльності українського вченого у Франції А. Жуковського дає підстави констатувати, що дослідник здійснив вагомий внесок у розвиток української історичної науки в діаспорі, популяризацію українознавства у Франції, а також сприяв формуванню позитивного іміджу України у світі та налагодженню українсько-французьких культурних відносин. Водночас, детальніше вивчення публіцистичної спадщини науковця та його літературознавчих розвідок заслуговує окремої уваги і може стати предметом подальших студій дослідників, адже сприятиме формуванню цілісної картини життя закордонних українців і їхньої ролі в популяризації історії та культури України у світі.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ ВИКЛАДЕНІ АВТОРОМ У ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ:

Статті у фахових виданнях

1. Праця Аркадія Жуковського над «Енциклопедією українознавства» / Л. Корнійчук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Історичні науки. – Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2007. – Вип. 8. – С. 128–139.
2. Висвітлення діяльності українських наукових установ у Франції в науковому доробку А. Жуковського / Л. Корнійчук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Історичні науки. – Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2007. – Вип. 9 – С.115–125.
3. Біоісторіографічні дослідження в творчості А. Жуковського / Л. Корнійчук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Історичні науки. – Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2008. – Вип. 10. – С. 351–365.
4. Діяльність Аркадія Жуковського в Науковому товаристві імені Шевченка в Європі / Л. Корнійчук // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Запоріжжя : Просвіта, 2008. – Вип. XXII. – С. 246–253.
5. Постать М. Грушевського у творчому доробку А. Жуковського / Л. Корнійчук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Історичні науки. – Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2008. – Вип. 11. – С. 343–353.
6. Аркадій Жуковський як редактор видань НТШ в Європі / Л. Корнійчук // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: збірник наукових праць. – Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. – Вип. 12. – С. 283–290.
7. Джерела до вивчення діяльності Аркадія Жуковського в Українському студентському товаристві «Зарево» / Л. Корнійчук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Історичні науки. – Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2009. – Вип. 14. – С. 287–299.

8. Діяльність Аркадія Жуковського в Українському студентському товаристві «Зарево» / Л. Корнійчук // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – Запоріжжя : ЗНУ, 2009. – Вип. XXVII. – С. 125–130.

9. Співпраця Аркадія Жуковського в журналі «Український історик» / Л. Корнійчук // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне : РДГУ, 2009. – Вип. 16. – С. 282–286.

10. Діяльність Аркадія Жуковського в Українському історичному товаристві / Л. Корнійчук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Історичні науки. – Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2010. – Вип. 15. – С. 381–391.

11. Роль Аркадія Жуковського у налагодженні культурних зв'язків України та Франції / Л. Корнійчук // Українознавчий альманах. – К. : Київський національний університет імені Т. Шевченка, Центр українознавства, 2011. – Вип. 5. – С. 234–237.

12. Співпраця Аркадія Жуковського в Українській бібліотеці імені С. Петлюри в Парижі / Л. Корнійчук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Історичні науки. – Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2011. – Вип. 17. – С. 369–382.

Матеріали і тези конференцій

13. Аркадій Жуковський як організатор українського наукового життя у Франції / Л. Корнійчук // Поведінкові типи в українському соціокультурному середовищі: історичний досвід та аналіз тенденцій: зб. наук. пр. за результатами конф. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2007. – С. 75–80.

14. Аркадій Жуковський – репрезентант України у Франції / Л. Корнійчук // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Рівне, 10-11 грудня 2008 р.). – Рівне : РДГУ, 2008. – С. 261–266.

15. Видавнича діяльність Аркадія Жуковського в Науковому товаристві імені Шевченка в Європі / Л. Корнійчук // Каразінські читання (історичні науки): тези доповідей 62-ї Міжнародної наукової конференції молодих вчених (ХНУ імені В.Н. Каразіна 24 квітня 2009 р.). – Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. – С. 170–171.

АНОТАЦІЯ

Корнійчук Л.В. Громадсько-політична та наукова діяльність Аркадія Жуковського. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України. – Національний університет «Острозька академія», Острог, 2012.

У дисертації вперше здійснено комплексне дослідження громадсько-політичної та наукової діяльності відомого українського дослідника А. Жуковського. У праці подано періодизацію життя та наукової діяльності вченого, простежено процес його становлення як громадсько-політичного діяча та науковця. З'ясовано, що важливою складовою громадської діяльності А. Жуковського була праця в НТШ в Європі, Українській бібліотеці імені С. Петлюри, Українському історичному товаристві та Світовій науковій раді при Світовому конгресі українців. Встановлено, що у сферу наукових зацікавлень вченого входила історія Буковини та української церкви, він є автором низки персональних досліджень та праць з історії українських наукових установ у Франції.

У роботі висвітлено громадсько-політичну діяльність А. Жуковського, встановлено його внесок у популяризацію історії України та в розвиток української історичної науки.

Ключові слова: Аркадій Жуковський, історія України, громадсько-політичний діяч, українські наукові установи діаспори, Наукове товариство імені Шевченка в Європі, Українське історичне товариство, історія Буковини, історія української церкви.

АННОТАЦІЯ

Корнейчук Л.В. Общественно-политическая и научная деятельность Аркадия Жуковского. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук по специальности 07.00.01 – история Украины. – Национальный университет «Острожская академия», Острог, 2012.

Диссертация посвящена изучению жизни и деятельности украинского ученого Аркадия Жуковского и является первым в украинской историографии комплексным исследованием его общественно-политической и научной деятельности. В диссертационной работе на основе анализа источников определены основные направления изучения его жизни и творчества, обобщены известные и малоизвестные факты биографии ученого.

Доказано, что на формирование идейных убеждений А. Жуковского влияла националистическая молодежная среда. В годы учебы он активно участвовал в деятельности украинских студенческих организаций. Благодаря деятельности в Украинском студенческом обществе «Зарево» исследователь получил ценный организаторский опыт. После переезда во Францию А. Жуковский активно сотрудничал с Украинским академическим обществом, что способствовало его вхождению в украинские научные и общественные круги во Франции. Важную роль в его развитии сыграло обучение в Высших технических школах, Украинском вольном университете.

В диссертации доказано, что важной составляющей общественной деятельности ученого была работа в Научном обществе имени Шевченко в Европе, Украинском историческом обществе, Украинской библиотеке имени С. Петлюры, а также Всемирном научном совете при Всемирном конгрессе

украинцев. Выяснено, что главными направлениями работы ученого в Научном обществе имени Шевченко было налаживание сотрудничества с другими научными учреждениями за рубежом, содействие украинско-французским культурным связям, административная и редакторская деятельность, а также организация выставок, конференций, конгрессов, первоочередной целью которых была популяризация украинской истории и культуры.

Доказан существенный вклад учёного в развитие украинской исторической науки за рубежом благодаря его активной общественной и научной деятельности. В диссертации исследованы и проанализированы научные труды А. Жуковского. На основе комплексного анализа значительного количества работ сделан вывод о широком диапазоне его научных интересов.

Установлено, что важное место в научной деятельности А. Жуковского занимают исследования из истории Буковины. Особенно актуальным и интересным для ученого был период украинского национального возрождения Буковины и его влияния на дальнейшую историю региона. Определено, что большинство работ по истории церкви ученый посвятил изучению биографии П. Могилы. Обоснование ученым церковного единства в творчестве и деятельности митрополита было новым подходом в моголоведении.

Проанализированы созданные А. Жуковским научные биографии ученых и на основании этого установлено, что историк использовал разнообразные источники и литературу. Это позволило комплексно охарактеризовать научную деятельность многих исследователей, а некоторые биографические труды являются воспоминаниями автора о коллегах. Рассмотрены работы А. Жуковского, посвященные научным учреждениям и определено, что исследователь рассматривал историю их основания, формирования структурных подразделений, главные направления деятельности, сотрудничество между ними.

Анализ общественно-политической и научной деятельности А. Жуковского позволяет констатировать, что ученый осуществил весомый вклад в развитие украинской исторической науки в диаспоре, в популяризацию украиноведения во Франции, а также способствовал формированию позитивного имиджа Украины в мире и налаживанию украинско-французских культурных связей.

Ключевые слова: Аркадий Жуковский, история Украины, общественно-политический деятель, украинские научные учреждения диаспоры, Научное общество имени Шевченко в Европе, Украинское историческое общество, история Буковины, история украинской церкви.

SUMMARY

Korniichuk L.V. Public-political and scientific activity of Arkadiy Zhukovsky. – Manuscript.

The dissertation for the degree of Candidate on History in speciality 07.00.01 – History of Ukraine. – National University of «Ostroh Academy», Ostroh, 2012.

The dissertation is devoted to complex research of the public-political and scientific activity of the famous Ukrainian scholar A. Zhukovsky. It presents information on different periods of life and scientific work of the scholar and establishes the importance of A. Zhukovsky's public-political work, namely his collaboration with Shevchenko Scientific Society, Petliura Library, Ukrainian Historical Society, and World Scholarly Council of the Ukrainian World Congress. A. Zhukovsky's research interests spanned the history of the Bukovyna and of the Ukrainian church, biographic studies, and historical essays on Ukrainian scientific institutions in France.

The thesis gives an assessment of A. Zhukovsky's social and political activity and his contribution to promoting Ukraine's history and advancing Ukrainian historical studies.

Key words: Arkadiy Zhukovsky, history of Ukraine, public figure, scientific institutions of Ukrainian diaspora, Shevchenko Scientific Society in Europe, Ukrainian Historical Society, history of the Bukovyna, history of the Ukrainian church.

Підписано до друку 6.04.2012. Формат 60x84/16.

Гарнітура Times New Roman.

Папір офсетний. Друк різнографія.

Умовн. друк. арк. 0,9

Наклад 100 прим. Зам. № 46.

Видавництво Національного університету «Острозька академія»

вул. Семінарська, 2, м. Острог, Рівненська обл., Україна, 35800

Свідоцтво про державну реєстрацію

РВ №1 від 8 серпня 2000 року